

Örebro 2017-09-11

YTTRANDE

Dnr 2017-04 /AG/LF

Regeringskansliet
Finansdepartementet
103 33 Stockholm

Handläggare: Anna Gabrielsson

Kvalitet i välfärden – bättre upphandling och uppföljning (SOU 2017:38)

Riksförbundet för döva, hörselskadade barn och barn med språkstörning, DHB, är en föräldraorganisation som startade 1949 och aktivt arbetar för att våra målgrupper ska vara delaktiga, jämlika samt ha inflytande i ett tillgängligt samhälle. Även barn med ytterligare funktionsnedsättningar är en viktig grupp inom vår organisation. Grunden för våra ställningstaganden är våra samlade erfarenheter i förbundet. Viktiga dokument för vårt arbete är *Barnkonventionen* och *FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*. Vårt arbete utgår även från Sveriges språklag, som ger svenskt teckenspråk ställning motsvarande de nationella minoritetsspråken.

Riksförbundet DHB överlämnar härmed följande synpunkter på betänkandet:

Sammanfattning

Välfärdsutredningens har haft ett omfattande uppdrag i att analysera hur kvalitetsmått kan användas strategiskt i välfärden, ge förslag på hur register kan förbättras inom hälso- och sjukvård samt socialtjänst samt se över hur den ekonomiska insynen i privat utförd välfärd med offentlig finansiering kan utvecklas. Riksförbundet DHB välkomnar en utredning som utreder förutsättningarna för att samverkan mellan individen ska stärkas.

Riksförbundet DHB instämmer i att sekretessreglerna kan försvåra effektiv samverkan mellan olika huvudmän, men vi anser att den personliga integriteten väger tyngre och att förbättrade metoder för samverkan bör ske med andra lösningar.

Riksförbundet DHB ställer sig positivt till utredningens förslag om ökade resurser till Upphandlingsmyndigheten för att stärka möjligheterna att säkra en god kvalitet i upphandlad verksamhet. Vårt förbund vill dock se ett tydligare barnperspektiv i utveckling och uppföljning i offentlig upphandling.

4.3 Mål för hälso- och sjukvården

4.3.1 Mål i lagstiftningen

Hälso- och sjukvårdslagen är tydlig med att vård ska ges på lika villkor för hela befolkningen och dessutom finns en prioriteringsordning som säger att den som har störst behov ska ges företräde. För att detta ska uppnås ska särskild hänsyn tas till b.la. tillgänglighet, respekt för patientens integritet och god relation mellan patient och personal. Riksförbundet DHB vill här uppmärksamma bristen på kompetens om barn som har funktionsnedsättningar och framförallt bristen på kunskap om kommunikation när det gäller barn och ungdomar med dövhet, hörselskada eller en språkstörning. Barn och deras vårdnadshavare har rätt att få information som de förstår, och i förekommande fall ska deras behov av få informationen tolkad, bemötas med respekt. Om barnet ska kunna vara delaktigt i sin vård och behandling måste kompetens om barnets funktionsnedsättning finnas. Om barnet kommunicerar med teckenspråk eller AKK¹ måste även den kompetensen finnas. Vårt förbund representerar även barn och ungdomar med utvecklingsstörning och vill i detta sammanhang starkt betona vikten av det ansvar sjukvården har för att ha kunskap om funktionsnedsättningen. Detta för att lagstiftningens mål och syfte om vård på lika villkor ska kunna efterlevas. Sjukvården ska arbeta aktivt med att följa barnkonventionen och alla beslut som rör barnet ska beslutas utifrån ett barnperspektiv.

4.4 Mål för socialtjänsten

¹ Alternativ kompletterande kommunikation

4.4.1 Mål i lagstiftningen

Socialtjänstlagen främja den enskildes trygghet, sociala situation och delaktighet i samhället. Verksamheten ska bygga på den enskildes självbestämmande och integritet. Särskild hänsyn ska tas till barn och ungdomar med funktionsnedsättning och deras anhöriga. Riksförbundet DHB vill i här betona vikten av kompetens om den grupp som lagstiftningen särskilt ska ta hänsyn till och samtidigt uppmärksamma behovet av kunskap om teckenspråk och AKK. Vi vill även påtala vikten av att barn och ungdomar med utvecklingsstörning kan behöva ytterligare stöd i sin situation utöver teckenspråk eller AKK. Det är viktigt att personal i socialtjänsten har kunskap om att det inte alltid är tillräckligt att ta in teckenspråkstolkare, utan att de även har ett ansvar att vara tydliga i sin kommunikation, och ge barn och ungdomar tid att bearbeta information. Dessutom är det avgörande att personalen kompletterar med frågor för att försäkra sig om att de ger barnet en förståelig information. I den kartläggning som barnrättskommittén genomförde konstaterades att barns rätt att uttrycka sina åsikter i beslut som berörde dem, inte tillgodosågs. Ett område där det fanns stora brister var när barn hade en funktionsnedsättning. Barnrättskommittén menade att funktionsnedsättning var inget skäl till att barnets åsikter inte skulle tillmätas betydelse. Här ligger ett stort ansvar på personal att inhämta barnets åsikter på andra sätt, inte endast genom att bara tala med barnet.²

5.2 Samverkan mellan kommunala huvudmän

Riksförbundet DHB är liksom utredningen, medvetna om den problematik som finns när det gäller samarbete mellan kommunen och landstinget. Det är inte svårt att se, att det skulle finnas fördelar för både den enskilde och huvudmännen om det fanns ett ökat informationsutbyte mellan parterna. Idag tillåter inte lagstiftningen någon sammanhållen journalföring, eller gemensam tillgång till journaler inom socialtjänst eller mellan socialtjänst och hälso- och sjukvård. Det är stark sekretess som råder på dessa områden. Det innebär att samverkan mellan olika huvudmän försvåras. Ett flertal utredningar har sett över den inbyggda problematik som finns i sekretessreglerna om stark sekretess, och de har också kommit med olika förslag på hur informationstillgången kan underlättas. För närvarande är det en utredning som ligger för beredning (SOU 2014:23). Riksförbundet DHB kan se att samverkan runt en enskild person i många fall skulle kunna fungera smidigare med ett

² Barnkonventionen blir svensk lag (SOU 2016:13) sid 296 ff

regelverk som öppnar för ökad flexibilitet. Dock får inte graden av känslig information som finns om den enskilde underskattas. Detta gäller i allra högsta grad uppgifter inom socialtjänst och sjukvård. Det är en svår avvägning där den enskildes integritet ska vägas mot nyttan av att samverka mellan vårdgivare och socialtjänst underlättas. Det är viktigt att komma ihåg att det finns lösningar för att olika huvudmän ska få ta del av uppgifter om en individ. Det vanligaste och många gånger enklaste är att den enskilde själv kan upphäva sekretessen. Vi är medvetna om att det finns situationer som är försvårande, som t ex om personen det gäller inte är vid medvetande eller inte själv kan bedöma värdet av informationen. Emellertid är vi tveksamma till en mer pragmatisk inställning till individkänslig information. Vi avvaktar utfallet av de utredningar som för närvarande ligger hos departementen.

5.4 Tillsynens roll

5.4.1 Skolinspektionen

Vårt förbund anser att det finns ett värde i Skolinspektionens granskningar av skolors verksamhet. Ett exempel vi vill nämna är rapporten om elevhälsan³. Det vi saknat är att resultaten från rapporterna inte sprids och därmed inte heller når ut i den omfattning som vore önskvärd. Riksförbundet DHB anser vidare att det bör finnas en oberoende aktör som granskar hur skolhuvudmän efterlever lagstiftningen. Vi uppfattar inte att det finns någon motsättning i att stödja kvalitetsutvecklingen, och att därefter granska om det stödjande arbetet har fungerat och efterlevts. Skolinspektionen har idag det uppdraget och därmed möjligheter att vidta åtgärder när det sker en anmälan om missförhållande på en skola. En sådan utredning bör göras av en utomstående part för att garantera opartiskhet och rättssäkerhet. En funktion för att få sin sak prövad utanför skolan av oberoende parter är en demokratifråga.

5.4.2 Inspektionen för vård och omsorg

Tillsynsmyndigheten har ett flertal syften med sin tillsyn och vi skulle särskilt vilja nämna vikten av att granska, att den vård och omsorg som ges håller en god kvalitet när det gäller

³ Skolinspektionens rapport Elevhälsa 2015:05

barn och ungdomar med funktionsnedsättning. För våra målgrupper är det avgörande att det finns kompetens inom teckenspråk och/eller AKK, samt kunskap om dövhet, hörselskada, språkstörning och kognitiva funktionsnedsättningar. I barnrättskommitténs kartläggning framkom att det var vanligt förekommande att barns rättigheter inte beaktades i lss-utredningar. Barnrättskommittén ansåg att det fanns en tydlig risk att fokus i en behovsbedömning läggs på det barnet inte kan och de svårigheter barnet har utifrån sin funktionsnedsättning, snarare än på statens skyldigheter att till det yttersta av sin förmåga skapa förutsättningar för barnets utveckling.⁴ Barnrättsperspektivet måste alltid vara utgångspunkten för IVOS:s verksamhet som berör barn.

7.3 Behov av förbättringar i nuvarande register och kunskapsunderlag

7.3.4 Brister i förutsättningarna för fullständiga register

Riksförbundet DHB är medveten om de svårigheter som finns när det gäller att ha fullständiga register och anser att det vore önskvärt om det fanns ett krav på alla verksamheter att anmäla förändringar. Den administrativa börda det innebär ska vägas mot den nytta som det skulle innebära att få uppdaterade och kompletta Utförarregister. Vi anser att nyttan väger tyngre än det ökade kravet på verksamheter att införa en ny administrativ rutin.

11 Att stimulera utveckling av kvalitet

Riksförbundet DHB ställer sig bakom utredningens övergripande förslag om ett förändrat fokus, från utformning av system till individens behov. Vi är medvetna om att de olika regelverken medför att kontroll, insyn och styrning inte kan ske på lika villkor i verksamheter med privat eller offentlig utförare. Emellertid vill vi avvakta mottagandet av förslag som lagts av tidigare utredningar.

11.2.2 Upphandlad verksamhet

Riksförbundet DHB ställer sig positivt till utredningens förslag om ökade resurser till Upphandlingsmyndigheten för att stärka möjligheterna att säkra en god kvalitet i upphandlad

⁴ Barnkonventionen blir svensk lag (SOU 2016:19) sid 308 f

verksamhet. Vårt förbund vill dock se ett tydligare barnperspektiv i utveckling och uppföljning i offentlig upphandling. Vi vill även uppmärksamma barnkonventionens betydelse och det förslag som barnrättskommittén framförde om att centrala myndigheter ska få i uppdrag i att förbereda inför att konventionen blir lag⁵.

11.3.1 Sammanhållna insatser runt individen

Riksförbundet DHB instämmer i att sekretessreglerna kan försvåra effektiv samverkan mellan olika huvudmän, men vi anser att den personliga integriteten väger tyngre och att förbättrade metoder för samverkan bör ske med andra lösningar. Exempel som utredningen nämner är förstärkta regionala stödstrukturer. Vår erfarenhet är att svårigheter i samverkan snarare kan härledas till de inbyggda strukturella hindren som finns mellan olika huvudmäns gränsdragningar, och huvudmännens egna tveksamheter om vilka som bär ansvar på olika områden, än svårigheten att få tillgång till sekretessbelagda uppgifter,

Dag som ovan

Lena Fernström

Ordförande Riksförbundet DHB

⁵ Barnkonventionen blir svensk lag (SOU 2016:19) sid 457